

Warszawa, 30 lipca 2010 r.

Wysokość i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2009 r. (dane średnioroczne)

Minimum egzystencji to normatywny model zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk ten wyznacza najniższy standard życia, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka (Deniszczuk, Sajkiewicz 1997).

W informacji przedstawiamy **wartość i strukturę minimum egzystencji za 2009 r.**, w cenach średniorocznych. Wartość zmodyfikowanych koszyków uzyskano na podstawie notowań cen przeciętnych udostępnionych przez GUS. Niekiedy stosowane są korekty koszyka, wynikające z dokonywanych w GUS zmian niektórych reprezentantów towarów.

Najwyższe wartości w ujęciu na jedną osobę dotyczą gospodarujących samotnie. W 2009 r. minimum egzystencji dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wyniosło **445, 33 zł** (o 32,17 zł więcej niż w 2008 r.), a dla osoby w wieku emerytalnym - **421,85 zł** (o 32,34 zł więcej). Spośród gospodarstw z dziećmi najwyższą wartość minimum dotyczyła rodziny z dzieckiem starszym (**392,08 zł** na osobę). Najniższa wartość minimum egzystencji na osobę w gospodarstwie domowym przypada na dwuosobowe gospodarstwo emeryckie (**349,01 zł**).

Tabela 1. Wartość zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2009 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	180,16	360,33	518,50	575,77	733,94	949,38	154,76	309,52
Mieszkanie	210,64	285,48	401,65	401,65	520,31	637,76	210,64	285,48
Edukacja	0,00	0,00	2,95	41,47	44,42	85,89	0,00	0,00
Odzież i obuwie	12,37	24,74	41,40	43,38	60,04	78,69	12,37	24,74
Leki	8,35	14,20	29,14	23,01	37,18	45,84	13,06	23,60
Higiena	12,59	24,74	31,37	34,93	41,59	51,96	10,94	21,43
Pozostałe wydatki	21,21	35,47	51,25	56,01	71,87	92,48	20,09	33,24
Razem ME	445,33	744,96	1076,26	1176,23	1509,36	1941,99	421,85	698,02
ME na 1 osobę	445,33	372,48	358,75	392,08	377,34	388,40	421,85	349,01

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W systemie pomocy społecznej, obowiązująca od 1.10.2006 r. kwota kryterium dochodowego wynosi: dla osoby samotnie gospodarującej nie więcej niż 477 zł, zaś dla osoby w rodzinie 351 zł. W przypadku osób samotnych, wartość minimum egzystencji kształtuje się poniżej progu uprawniającego do pomocy społecznej. Natomiast w odniesieniu do osób w rodzinach, wszystkie wartości oszacowanego minimum egzystencji –poza 2-osobowym gospodarstwem emeryckim– są wyższe niż obowiązująca kwota uprawniająca do świadczeń z pomocy społecznej.

Strukturę zmodyfikowanego minimum egzystencji przedstawia Tabela 2.

Tabela 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2009 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	40,5	48,4	48,2	49,0	48,6	48,9	36,7	44,3
Mieszkanie	47,3	38,3	37,3	34,1	34,5	32,8	49,9	40,9
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,5	2,9	4,4	0,0	0,0
Odzież i obuwie	2,8	3,3	3,8	3,7	4,0	4,1	2,9	3,5
Leki	1,9	1,9	2,7	2,0	2,5	2,4	3,1	3,4
Higiena osobista	2,8	3,3	2,9	3,0	2,8	2,7	2,6	3,1
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Dynamika minimum egzystencji w ostatnich latach była zwykle zbieżna z tendencjami ogólnego wskaźnika inflacji (choć nigdy tożsama z jego poziomem).¹ W latach 2007 - 2008 dynamika zmodyfikowanego minimum oraz inflacji wzrosła. Rosły także różnice między tymi kategoriami – w 2008 r. koszyk dla rodziny z dwójką dzieci wzrósł o 7 procent (przy inflacji 4,2 procent). Rok 2009 r. to okres, w którym przy nieco niższej inflacji (3,5 proc.) znacznie wzrasta dynamika koszyków (dla gospodarstwa 4-osobowego o 7,7 procent).

W 2009 r. głównym źródłem wzrostu wartości koszyków były wysokie koszty eksploatacji mieszkań, spośród których najbardziej wzrosły koszty poboru energii elektrycznej oraz gazu. W efekcie, koszty użytkowania mieszkań w 2009 r. wzrosły – w zależności od gospodarstwa – od 8,8 do 9,4 procent w stosunku do roku poprzedniego. Drugim istotnym czynnikiem były wyższe ceny artykułów żywnościowych. O ile wskaźnik inflacji dla tej grupy wydatków wyniósł 4,1 procent, dynamika koszyków żywnościowych była o ponad 2 procent wyższa. Przyczyna tkwi w zmianie struktury podaży – ceny towarów tanich, jakie są uwzględniane przy koszyku minimum egzystencji rosły szybciej niż inne towary, zwłaszcza te wyższej jakości.

Mimo ujemnego wskaźnika wzrostu cen dla odzieży (92,6%) koszyki minimum egzystencji wzrósł do 9 procent. Rozbieżność tą także należy uzasadnić tym, że do minimum egzystencji bierze się pod uwagę towary tańsze, ogólny zaś wskaźnik CPI uwzględnia wszystkie, także luksusowe artykuły z odzieży i obuwia, których wartość cenowa w roku kryzysu spadała.

¹ Nie zawsze tak było: w drugiej połowie lat 90. wzrost minimum egzystencji był wyraźnie wyższy od wskaźnika inflacji. W 1998 r. różnica ta sięgała aż 7 punktów procentowych.

Zauważalna jest także wysoka dynamika w zakresie ochrony zdrowia oraz higieny osobistej – podane przez GUS wartości cenowe dla tych towarów i usług w 2009 r. były wyższe niż rok wcześniej. Biorąc jednak pod uwagę skromny zakres zaspokojenia tych potrzeb, trudno myśleć o możliwości obniżenia wartości tych koszyków poprzez tańsze zamienniki. Pamiętać trzeba, że to nie te grupy wpłynęły na zwwyżkę całego koszyka minimum – łączny udział tych grup potrzeb w całości koszyka jest znikomy (od 7,1 do 7,5 procent wartości koszyka minimum).

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

- Biały A., Kruk M. (2009), *Odświeżona lista GUS*, Rzeczpospolita, 30.03.2009, B7.
- Biuro Studiów i Ekspertyz (2003), *Kategorie i instrumenty interwencji państwa w sytuacji ubóstwa. Czym jest minimum socjalne?*, pod red. M. Dziubińskiej-Michalewicz i Andrzeja Chodyry, Konferencje i Seminaria, 1 (45) 03, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, luty, Warszawa.
- Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).
- Deniszczuk L., Kurowski P., Styrz M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.
- Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.
- GUS (2009): *Sytuacja gospodarstw domowych w 2008 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl
- GUS (2007): *Sytuacja gospodarstw domowych w 2006 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl